

Matchningsproblem leder till kostnader

I mitten av juni 2013¹ redovisade Arbetsförmedlingen följande statistik för vecka 25, 13-23 juni 2013.

- 15 643 personer fick arbete
- 9 095 nya lediga platser anmäldes
- 15 578 anmälde sig som arbetssökande

I maj fanns det 196 813 personer arbetslösa som tillhörde en facklig a-kassa. Det är nästan lika många som bor i hela Uppsala.

Enligt SCBs statistik så var det i april 445 000 personer som var registrerade som arbetslösa, det motsvarar befolkningen i Umeå, Uppsala och Jämtland.

Kostnader för Arbetsmarknadspolitiken

Enligt regeringens regleringsbrev till Arbetsförmedlingen i december 2012² så disponerar Arbetsförmedlingen

31 175 947 kronor	att användas till aktivitetsstöd och som bidrag till arbetslöshetsersättning
7 872 079 kronor	Att disponera för arbetsmarknadspolitiska program och insatser
12 819 881 kronor	För lönebidrag och Samhall

Utöver dessa har Arbetsförmedlingen ett anslag för förvaltningskostnader om 6 318 184 kronor.

Kostnader för extra utbildningsplatser i Budgetpropositionen 2013

I budgetpropositionen anges en satsning för 2013 med en ökning med 7 000 tillfälliga årsplatser inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning (yrkesvux). Därtill föreslår regeringen en ökning av antalet högskoleplatser inom ingenjörutbildningar samt sjuksköterskeutbildningar med 1 400 platser. Inom arbetsmarknadspolitiken möjliggörs genom omfördelning av resurserna, 4 000 fler praktik- och utbildningsplatser. Totalt ökas därmed antalet platser 2013 med 12 400. För 2014 aviseras motsvarande satsning.

Matchningen på den svenska arbetsmarknaden

Med matchning menar Almega hur arbetsgivarna ska kunna hitta den kompetens de söker och att den enskildes kompetens och erfarenhet tas

¹ www.arbetsformedlingen.se

² <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Styrning.html>

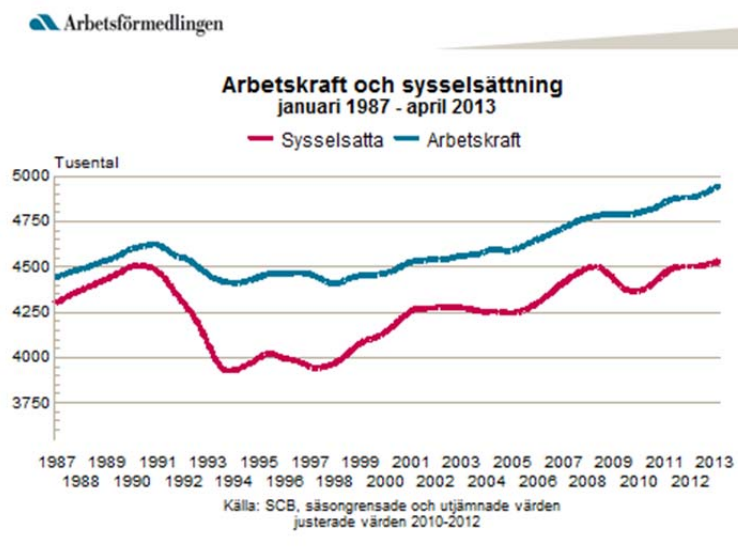
tillvara. Det skulle också kunna uttryckas som hur effektivt efterfrågan och utbud möts på arbetsmarknaden.

Såväl delar av tjänsteproduktionen som varuproduktionen konkurrerar på en global marknad. Finns inte rätt kompetens finns det en risk för att jobb eller uppdrag flyttar utomlands. Det kan i sin tur innebära minskad sysselsättning i Sverige.

Enligt Arbetsförmedlingens siffror från juni 2013 så finns det fortfarande ett gap mellan arbetskraften och antalet anställda.

Den viktigaste uppgiften för att klara av att minska klyftan mellan tillgänglig arbetskraft och antalet sysselsatta är att se till att det skapas flera jobb. Till exempel skulle införandet av Rit-avdrag kunna skapa minst 2000 nya jobb. Senior-Rut skulle kunna minska gapet mellan arbetskraft och anställda ytterligare.

Sänkta kostnader för anställda är andra sätt att öka viljan att anställa. Sänkta arbetsgivaravgifter för unga är en möjlighet men även att ändra skattesystemet vad avser så kallade faktorskatter så att kostnaden för arbetad timme reduceras.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting så omfattas cirka 118 000 arbetssökande av kommunernas arbetsmarknadspolitiska insatser³. Det motsvarar befolkningen på Gotland, Sjöbo och Piteå tillsammans. Med rätt matchning skulle dessa kunna återfinnas på den reguljära arbetsmarknaden.

³ Kommunernas arbetsmarknadsinsatser, enkätstudie 2012, Sveriges Kommuner och landsting

Professor Eva Mörk har i en rapport ”Från försörjningsstöd till arbete - Hur kan vägen underlättas?”⁴ bland annat redovisat vilka vägar det finns att gå för att öka sysselsättningen bland biståndstagarna. ”Antingen kan man göra det mer attraktivt för bidragstagarna att arbeta i stället för att ta emot bistånd eller så kan man försöka öka sannolikheten att den arbetslöse blir erbjuden ett jobb genom att t ex öka dennes humankapital”

En väl fungerande matchning torde underlätta att för dessa personer att komma i arbete.

Matchningen på den svenska arbetsmarknaden

Nils Karlsson och Ola Skånberg har på uppdrag av Regeringens framtidskommission lämnat en rapport: Matchningen på den svenska arbetsmarknaden⁵. I den konstateras att ”På makronivå kan en ”mismatch” mellan arbetssökande och lediga jobb leda till ökad jämviktsarbetslöshet och minskad tillväxt via förluster i humankapital och lägre produktivitet. På företagsnivå kan dålig matchning leda till lägre produktivitet och ökad personalomsättning. På individnivå kan matchningen påverka löneutvecklingen och arbetstillfredsställelsen.”

Karlsson och Skånberg menar att det finns flera faktorer som påverkar matchningen, såsom strukturella förändringar, teknikskiften, demografi med flera. Det finns även enligt forskarna andra faktorer som inte nämns i samma omfattning som andra. Det är anställningsskyddet, minimilönerna och lönebildningen samt utbildningens kvalitet, effektivitet och relevans.

Forskarna menar bland annat att anställningsskyddet gynnar dem som redan befinner sig inne på arbetsmarknaden vilket missgynnar framförallt ungdomar.

Almegas konjunkturrapport6

”Almega kan konstatera att tillgången på den kompetens som efterfrågas ser ut att ha nått en punkt då den blivit för liten i förhållande till en fortsatt ökad efterfrågan på särskilt högkvalificerad och högutbildad arbetskraft. Bristen på den kompetens som eftersöks i Sverige har därmed blivit ett växande problem. Jobbtillväxten inom den kunskapsintensiva delen av tjänstesektorn går därför allt trögare, vilket inte enbart beror på en svagare allmän konjunktur. För flera kunskapsintensiva tjänstebanscher har efterfrågan nämligen hållits uppe under de senaste åren, men bristen på arbetskraft i dessa branscher har samtidigt ökat, något som hämmat företagets tillväxt.

Nu finns tendenser inom kunskapsintensiva företag, både inom industrin och inom tjänstesektorn, att outsourca produktion till utlandet där det finns bättre tillgång till de kompetenser som företagen söker, vilket innebär att

⁴ IFAU Rapport 2011:6 sid 23

⁵ ”Matchningen på den svenska arbetsmarknaden” Underlagsrapport 9 till framtidskommissionen. Nils Karlsson & Ola Skånberg sid 12

⁶ Almegas konjunkturprognos: Långdragen återhämtning april 2013 sid 51-52

Sverige går miste om jobb till utlandet. I detta avseende ser IT-branschen ut att ligga före inom tjänstesektorn, en bransch som blir alltmer internationaliserad och utsatt för konkurrens från utländska konkurrenter”.

Sammanfattningsvis går anpassningen av arbetskraftsutbudet till den strukturella förändringen av Sveriges näringsliv för långsamt. Den ökade specialiseringen, med ökad fragmentering av produktionen och outsourcing i världen som Almega belyser i sin konjunkturrapport, fortgår och påverkar även efterfrågan på arbetskraft. Denna specialisering har för Sveriges del karaktäriserats av ett ökat tjänsteinnehåll av avancerade, kunskapsintensiva tjänster i samtliga delar av ekonomin, såväl inom industrin som inom tjänstesektorn. Tjänster som skapat jobb främst för högutbildade tjänstemän och främst inom tjänstesektorn. Mycket talar för att den svenska arbetsmarknaden inte anpassat sig tillräckligt snabbt till den kraftiga jobbtillväxten inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn i Sverige, vilket i längden lett till de ökade matchningsproblemen.”

Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät

Svenskt Näringsliv genomförde under 2012 en rekryteringsenkät. Svaren är intressanta och fortfarande aktuella.

Almeegas medlemsföretag ville i högre utsträckning rekrytera medarbetare med eftergymnasial- eller högskoleutbildning. Det påverkar givetvis vad och hur företagen rekryterar.

Av Almeegas medlemsföretags svar framkom att det fanns stora svårigheter att rekrytera. Av svaren framgår att

- 56% ansåg att det var brist på personer med rätt utbildning
- 68% ansåg att det var brist på personer med rätt yrkeserfarenhet
- 42% ansåg att det var brist på personer med rätt arbetslivserfarenhet

När matchningen inte fungerar förstärks dessa anledningar. En bättre matchning skulle kunna leda till att flera arbetsgivare skulle vara beredda att se utanför den självklara kompetensprofilen och hitta presumtiva arbetstagare bland dem som till synes har fel profil.

Hur rekryterade då företagen? Bara 55% använde arbetsförmedlingen, medan 77 % använde informella kontakter. Andra vanliga rekryteringsvägar var annonser och spontanansökningar. Företagen tyckte dessutom att det var ett bättre sätt än att använda arbetsförmedlingen.

Återigen, när matchningen inte fungerar så kommer vissa grupper få det svårare att komma in i arbetslivet. Hur går det för alla dem som har de formella meriterna som kanske erfordras men inga kontakter? Vilka är de som drabbas av detta? Självfallet många av dem som växer upp i hem där det inte finns sociala nätverk eller goda kontakter. Det kan även drabba ungdomar utan arbetslivserfarenhet.

En väl fungerande matchning skulle kunna innebära att arbetsgivarna hittar de okända förmågorna.

Vad innebär det att arbetsgivarna inte hittar rätt personal? Rekryteringstiden förlängs, kompetenskraven ändras, övertidsersättning betalas ut, belastningen på övrig personal ökar och företagen får i stor utsträckning hyra in personal.

Det kan uppfattas som mindre problem men så är inte fallet. I tjänsteföretagen går det inte att producera och lägga på lager. Den mänskliga faktorn är avgörande för uppdragens utförande. Har företagen rekryteringsproblem kan det innebära att det blir svårt att utföra ett uppdrag med kvalitet vilket i sin tur kan leda till försämrade framtida resultat och risk för företagets överlevnad.

I rekryteringsenkäten finns skrämmande siffror på vad de missade rekryteringsmöjligheterna får för konsekvenser för Almegas medlemsföretag (flera svar var möjliga)

30% av företagen sa att de fick dra ner på produktionen/servicen

14% av företagen fick lägga ut uppdraget på annan

45% av företagen uppgav att planerad expansion förhindrades

33% av företagen fick tacka nej till ett uppdrag

Kostnaden för försörjningsstöd och kommunernas arbetsmarknadspolitiska åtgärder⁷

Enligt SKLs statistikbas Kolada så utgör kostnaden för ekonomiskt bistånd 1,9% av kommunernas totala kostnader 2011

Av samma statistikbas framkommer att av vuxna biståndsmottagare med försörjningshinder fick 49,8% av dessa ersättning på grund av arbetslöshet.

Kommunernas kostnader för arbetsmarknadsåtgärder motsvarar 712 kronor per invånare i bruttokostnader.

⁷ www.kolada.se

Kommunernas kostnader för och hur många av kommunernas invånare som omfattas av försörjningsstöd

Kostnaden skiljer sig åt mellan olika kommuner.

Kommun	Ek bistånd	Biståndstagare p g a arbetslöshet	Kostnader för arbetsmarknadsåtgärder	Kostnader för arbetsmarknadsåtgärder Netto
Arjeplog	Ingen uppgift	Ingen uppgift	189	189
Bollnäs	1,9%	62,7%	895	406
Botkyrka	3,0%	37,1%	802	580
Båstad	1,3%	48,8%	1027	298
Emmaboda	1,2%	34,7%	765	765
Färgelanda	Ingen uppgift	Ingen uppgift	888	535
Gotland	1,4%	36,7%	281	108
Göteborg	Ingen uppgift	Ingen uppgift	213	166
Karlskrona	3,0%	55,2%	515	238
Malmö	Ingen uppgift	Ingen uppgift	1016	730
Stockholm	Ingen uppgift	Ingen uppgift	496	368

För t ex Stockholm innebär siffrorna att staden satsar 305,5 miljoner på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Av dessa är 222,8 miljoner till stadens Jobbtorg medan 82,7 miljoner går till Stadsdelsnämndernas arbetsmarknadsinsatser.

Personer med funktionsnedsättning

Enligt den s.k. Funkautredningens ⁸ betänkande ”Sänkta trösklar – högt i tak” så uppger 9% av befolkningen i åldern 16-64 år att de har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. År 2011 var det 68 000 personer med funktionsnedsättning som var arbetslösa eller deltog i ett arbetsmarknadspolitiskt program med aktivitetsstöd.

Uppföljning av sjukförsäkringens utveckling

Enligt en rapport från Försäkringskassan den 22 mars 2013⁹ så utgör de arbetslösa en knapp femtedel av de pågående sjukfallen. (ungefär 30 000 i februari) En bättre matchning skulle kunna leda till att ett antal av dessa personer skulle kunna lämna sjukförsäkringen.

⁸ SOU 2012:31 sid 151

⁹ Försäkringskassan : Uppföljning av sjukförsäkringens utveckling Dnr 3023-2013

Kollektivavtalade överenskommelser om omställningsåtgärder

På arbetsmarknaden finns ett antal träffade kollektivavtal som rör omställningsåtgärder. Inom Almegas avtalsområde finns inom LO-området finns Kollektivavtalsstiftelsen Trygghetsfonden TSL och inom tjänstemannaområdet TRR Trygghetsrådet. Båda stiftelserna är framgångsrika i arbetet att hjälpa de medarbetare som blir uppsagda på grund av arbetsbrist och uppfyller villkoren att få stöd att åter komma i arbete eller i utbildning.

Almegas medlemsföretag finansierar genom premier de kollektivavtalsreglerade omställningsstiftelserna.

TRRs och TSLs statistik går inte att jämföra rakt över. Den här redovisade statistiken visar dock att båda organisationerna är framgångsrika i sitt arbete med att få fler i arbete.

Sedan september 2004 har Trygghetsfonden TSL¹⁰ beviljat stöd för 199 267 personer. Av dessa har 153 243 personer har avslutat sina omställningsprogram. Totalt har det betalats ut 3,52 miljarder kronor i stöd.

70,7% (108 318 personer) av dessa har hittat ett nytt jobb inom 12 månader från sista anställningsdag på det arbete de blev uppsagda från. 7,9% har gått in i en utbildning minst en termin och minst på halvfart. Av de som går in i ett program har 11,4% varit fortsatt arbetssökande 12 månader efter sista anställningsdag.

Leverantören av omställningstjänsten erhåller en ersättning om cirka 20 000 kronor per individ som är berättigad till omställningsåtgärder.

Även siffrorna för TRR Trygghetsrådet¹¹ visar på positiva resultat. Genom TRRs stödåtgärder fick 86 % av de 13681 uppsagda medarbetarna möjlighet till en ny karriär. 79% av dessa fick ny anställning, 7% startade eget företag och 5% valde att påbörja studier.

Hur har då dessa medarbetare hittat nytt jobb? Siffrorna är intressanta utifrån den diskussion om effektiva matchningsåtgärder som förs.

- 57% via kontakter
- 20% via internet
- 10% via bemanningsföretag
- 7% via tryckt media
- 4% via TRR Rekryteringsservice/TRR-aktivitet
- 2% via Arbetsförmedlingens anvisning

¹⁰ Information från TSL juni 2013

¹¹ TRRs arbetsmarknadsstatistik 2012